

Rachunkowość w dobie kryzysów: między Wielkimi Kryzysami: 1929-1934 i 2008-2009

Dla zbadania przyczyn kryzysu 2008-2009, Kongres USA powołał w 2009 roku ponadpartyjną komisję The Financial Crisis Inquiry Commission (FCIC). Duchowym ojcem tego przedsięwzięcia jest Ferdinand Pecora, główny prawnik Senackiej Komisji Bankowej w latach 1933-1934 badającej przestępstwa na Wall Street. Jego przenikliwość w czasie przesłuchań doprowadziła do ujawnienia powszechnych nadużyć na Wall Street popełnianych m.in. przez bankierów, sprzedających akcje po preferencyjnych cenach swoim przyjaciołom, oraz premii przyznawanych menedżerom za „wciskanie” klientom bezwartościowych papierów. Reakcje ówczesne: dymisja szefa National City Bank (poprzednik Citibanku) w kilka dni po złożeniu zeznań, Ustawa o Komisji Papierów Wartościowych i Giełdzie, powołanie Securities and Exchange Commission (SEC), ustawa Glassa-Steagalla (oddzielenie bankowości komercyjnej od inwestycyjnej). SEC otrzymała szerokie uprawnienia do wydawania rozporządzeń i regulacji dotyczących zasad sporządzania sprawozdań finansowych, które dzięki temu miały być godne zaufania, zrozumiałe dla inwestorów oraz porównywalne w czasie i przestrzeni. W tym celu powołano w 1939 roku Committee on Accounting Procedures (CAP), złożonego wyłącznie z biegłych księgowych, zastąpioną przez Principles Board (APB) w 1959. Po kryzysie naftowym na jej miejsce powołano Financial Accounting Standards Board (FASB) w 1973 roku. W tym samym czasie powstał International Accounting Standards Committee (IASC) w Londynie. Instytucje te stanowią filary głównych nurtów zmian zachodzących obecnie w zakresie standaryzacji i harmonizacji zasad rachunkowości finansowej na świecie. Nie brak jednakże oskarżeń o odwoływanie się tych instytucji do przeszłości, podczas gdy świat musi stawić czoło zmianom, które swoją gwałtownością przypominają Wielką Rewolucję Przemysłową.

Komisja Śledcza d/s Kryzysu Finansowego rozpoczęła prace 13 stycznia 2010. Na początku zeznawali prezesi JP Morgan Chase, Goldman Sachs, Morgan Stanley, Bank of America. Zadaniem komisji było zbadanie przynajmniej 22 potencjalnych przyczyn upadku konkretnych firm lub zwrócenia się do państwa o pomoc, żeby nie upaść. Raport z prac komisji nie miał wskazywać sposobu rozwiązania problemów, lecz je zidentyfikować i nazwać. Komisja została powołana na wzór tej, która badała ataki z 11 września 2001 na World Trade Center w Nowym Jorku.

Pracami FCIC kierował Phil Angelides, demokrat z Kalifornii, który dopilnował, aby ustalenia

Komisji znalazły się w sieci (666 stron). Około 50 członków komisji przesłuchało setki świadków. Wielu z nich zostało już „dogłębnie prześwietlonych” wcześniej. Ci, którzy nie chcieli zeznawać, zostali przymusowo doprowadzeni. Administracja prezydenta Obamy miała nadzieję, że zanim Komisja ukończy pracę, przeprowadzi reformę nadzoru finansowego, korzystając z wyników prac Komisji, dotyczących:

- 1) Oszustw i nadużyć w sektorze finansowym, w tym pożyczek hipotecznych,
- 2) Federalnych i stanowych organów regulujących rynki finansowe, łącznie z charakterystyką regulacji wprowadzonych w życie a także tych, które nie spełniały statutowych, regulacyjnych lub nadzorczych wymagań,
- 3) Globalnych nierównowag w oszczędzaniu, międzynarodowych przepływów kapitałowych i nierównowag fiskalnych różnych rządów,
- 4) Polityki monetarnej rozpatrywanej w kontekście dostępności i warunków otrzymania kredytu,
- 5) Praktyk rachunkowości, łącznie z Mark-to-Market Accounting i zasadami wyceny według wartości godziwej oraz traktowania SPV (jednostek specjalnego przeznaczenia) jako sposobu „wyprowadzania” zobowiązań z bilansu,
- 6) Traktowanie produktów finansowych i inwestycji przez prawo podatkowe,
- 7) Wymagania kapitałowe i regulacje dotyczące lewarowania i płynności finansowej, łącznie ze strukturą kapitału regulowanych i nieregulowanych instytucji finansowych,
- 8) Roli agencji ratingowych w systemie finansowym, łącznie z wykorzystywaniem ratingów kredytowych zarówno przez instytucje finansowe i federalnych regulatorów finansowych, oraz na rynkach sekurytyzacyjnych,
- 9) Stosowanych praktyk w udzielaniu pożyczek i sekurytyzacji w rozszerzaniu akcji kredytowej i transferowaniu ryzyka,
- 10) Rozproszenia ryzyka między bankowe i pozabankowe instytucje finansowe,
- 11) Przyjęcia założenia, że niektóre instytucje finansowe są za duże, żeby mogły upaść i jego wpływ na oczekiwania rynku,
- 12) Złożoności nadzoru korporacyjnego w przypadku zmiany formy prawnej jednostki biznesowej,
- 13) Struktury wynagrodzeń,
- 14) Zmiany w wynagrodzeniach pracowników instytucji finansowych, rozpatrywane na tle pracowników innych instytucji zatrudnionych na podobnych stanowiskach,
- 15) Prawna i regulacyjna struktura rynku nieruchomości mieszkaniowych w USA,
- 16) Instrumenty pochodne oraz nieregulowane produkty i praktyki, łącznie ze swapami kredytowymi,

- 17) Krótka sprzedaż,
- 18) Poleganie instytucji finansowych na modelach matematycznych, łącznie z modelami zarządzania ryzykiem i ratingiem kredytowym,
- 19) Prawna i regulacyjna struktura zarządzania instytucjami finansowymi, łącznie z zakresem kreowania przez te struktury warunków angażowania się tych instytucji w regulacyjny arbitraż,
- 20) Prawna i regulacyjna struktura zarządzania ochroną inwestora i tych, którzy korzystają z pożyczek hipotecznych,
- 21) Instytucje finansowe i przedsiębiorstwa sponsorowane przez państwo,
- 22) Jakość due diligence przygotowanego przez instytucje finansowe.

Jak wynika z powyższego zestawienia, przedmiot badań amerykańskiej FCIC dotyczył uniwersalnych problemów ekonomicznych i finansowych, w tym także rachunkowości finansowej, której bardzo zaszkodziła systemowa ucieczka od odpowiedzialności za ryzyko przez instytucje powołane do jego ograniczania.